YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)
27 päivänä lokakuuta 1998 *

Asiassa C-51/97,

jonka Cour de cassation (Ranska) on saattanut tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Réunion européenne SA ym.

vastaan

Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV ja

Alblasgracht V002 -aluksen päällikkö

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 5 artiklan 1 ja 3 kappaleen sekä 6 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; ensin mainittu yleissopimus muutoksineen, s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1) sekä Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-P. Puissochet sekä tuomarit J. C. Moitinho de Almeida (esittelevä tuomari) ja C. Gulmann,

julkisasiamies: G. Cosmas,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV ja Alblasgracht V002 -aluksen päällikkö, edustajanaan asianajaja D. Le Prado, Pariisi,

— Ranskan tasavalta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö K. Rispal-Bellanger ja saman osaston lähetystöneuvos J. M. Belorgey,

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion oikeusministeriön Ministerialdirigent P. Gass,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja J. L. Iglesias, avustajanaan asianajaja H. Lehman, Pariisi,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 5.2.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Cour de cassation on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 28.1.1997 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 7.2.1997, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä tämän yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 5 artiklan 1 ja 3 kappaleen sekä 6 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; ensin mainittu yleissopimus muutoksineen, s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1) sekä Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1; jäljempänä yleissopimus).

2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asiassa, jossa kantajina ovat yhdeksän vakuutusyhtiötä ja päävakuutuksenantaja Réunion européenne -yhtiö (jäljempänä vakuutuksenantajat), joille Brambi fruits -yhtiön (jäljempänä Brambi), kotipaikka Rungis (Ranska), oikeudet ovat siirtyneet, ja vastaajina Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV, kotipaikka Amsterdam (Alankomaat) ja Alblasgracht V002 -aluksen päällikkö, kotipaikka Alankomaissa. Asiassa on kysymys 5 199 laatikollista päärynöitä käsittäneen lastin, jonka kuljetukseen vastaajat osallistuivat, Brambille toimittamisen yhteydessä todetuista vahingoista.

Yleissopimus

3 Yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimissa, jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu".

4 Yleissopimuksen 3 artiklan ensimmäisessä kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän osaston 2—6 jakson määräysten nojalla".

5 Yleissopimuksen 5 artiklan mukaan

"[s]ellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä; — —

— —

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui

— —."

6 Yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa todetaan lisäksi, että jos asiassa on useampia vastaajia, kanne voidaan nostaa myös siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka.

7 Yleissopimuksen 22 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Jos eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa nostetut kanteet liittyvät toisiinsa, tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, voi niin kauan, kuin molemmat kanteet ovat vireillä ensimmäisessä oikeusasteessa, keskeyttää asian käsittelyn".

Pääasia

8 Tavarat, joista pääasiassa on kysymys, oli lastattu kahdeksaan kylmäkonttiin ja ne kuljetettiin meriteitse Melbournesta (Australia) Rotterdamiin (Alankomaat) Alblasgracht V002 -aluksella Refrigerated container carriers PTY Ltd -yhtiön (jäljempänä RCC), jonka kotipaikka on Sydney (Australia), 8.5.1992 haltijalle antamalla konossementilla, minkä jälkeen tavarat kuljetettiin maanteitse kansainvälisellä rahtikirjalla varustettuna Rotterdamista Rungisiin (Ranskaan), jossa Brambi totesi vahingot. Vahingot olivat seurausta hedelmien ennenaikaisesta kypsymisestä, joka johtui kylmäketjun katkeamisesta.

9 Vakuutuksenantajat korvasivat Brambille tämän kärsimän vahingon. Vakuutuksenantajien korvattua vahingon Brambille tämän oikeudet siirtyivät niille, ja ne vaativat Créteil'n Tribunal de commercessa, jonka tuomiopiirissä Rungis sijaitsee, korvausta vahingostaan RCC: ltä, jonka nimellä varustetulla lomakkeella merikuljetusta koskeva konossementti oli annettu, Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV: ltä, joka tosiasiallisesti huolehti merikuljetuksesta, vaikka sitä ei ollut mainittu konossementissa, sekä Alblasgracht V002 -aluksen päälliköltä aluksen laivanvarustajan, rahdinottajan ja omistajan edustajana.

10 Créteil'n Tribunal de commerce katsoi 17.5.1994 antamassaan tuomiossa, että se oli RCC:n osalta toimivaltainen, ottaen huomioon, että tavarat oli ollut määrä toimittaa Brambille Rungisiin. Se katsoi, että se ei sitä vastoin ollut toimivaltainen yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan nojalla siltä osin kuin kysymys oli Spliethoff's Bevrachtningskantoor BV:stä ja Alblasgracht V002 -aluksen päälliköstä todeten, että kysymys ei ollut yhdistetystä kuljetuksesta Melbournesta Rungisiin, koska kansainvälinen rahtikirja oli laadittu Rotterdamista Rungisiin tapahtuvaa kuljetusta varten. Créteil'n Tribunal de commerce katsoi, että sen oli todettava, ettei sillä ollut toimivaltaa siltä osin kuin kysymys oli vakuutuksenantajien ja toisaalta Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV:n ja Alblasgracht V002 -aluksen päällikön välisestä riita-asiasta; toimivalta oli Rotterdamin tuomioistuimilla, koska Rotterdam oli paikkakunta, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite oli täytetty tai täytettävä yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä, taikka Amsterdamin tai Sydneyn tuomioistuimilla yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen nojalla, jossa määrätään, että jos asiassa on useampia vastaajia, kanne voidaan nostaa myös siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka.

11 Kun Pariisin Cour d'appel vahvisti 16.11.1994 antamallaan tuomiolla Créteil'n Tribunal de commercen kansainvälisen toimivallan puuttumisen Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV:n ja Alblasgracht V002 -aluksen päällikön osalta, vakuutuksenantajat hakivat ylimmässä oikeusasteessa tuomion kumoamista väittäen, että ei ollut osoitettu, että Brambi olisi tehnyt sopimuksen näiden vastaajien kanssa, ja että Cour d'appel ei näin ollen olisi voinut soveltaa heihin nähden yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaletta. Vakuutuksenantajien mukaan Cour d'appelin olisi pitänyt soveltaa yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaletta, joka koskee toimivaltaa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa.

12 Vakuutuksenantajat väittävät toissijaisesti, että asiassa on kysymys erottamattomasti yhteen kuuluvista asioista, koska RCC, Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV ja Alblasgracht V002 -aluksen päällikkö osallistuivat samaan kuljetustoimenpiteeseen. Créteil'n Tribunal de commercen olisi tämän vuoksi pitänyt todeta olevansa toimivaltainen käsittelemään asian, koska se oli todennut olevansa toimivaltainen ratkaisemaan RCC:hen kohdistetun vaatimuksen.

13 Koska Cour de cassation katsoi, että asian ratkaiseminen edellytti yleissopimuksen tulkintaa, se päätti lykätä asian käsittelyä esittääkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Kun ensin meriteitse ja sitten maitse tapahtuneen kuljetuksen yhteydessä vahingoittuneiksi todettujen tavaroiden vastaanottaja tai hänelle korvauksen maksanut vakuutuksenantaja, jolle hänen oikeutensa ovat siirtyneet, vaatii kanneteitse merikuljetusta koskevan konossementin perusteella korvausta vahingostaan siltä, jota hän pitää tosiasiallisena merikuljetuksen suorittajana, eikä siltä, jonka nimellä varustetulla lomakkeella konossementti on annettu, onko kanneperusteena kuljetussopimus ja onko kyseessä tällä tai muulla perusteella yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu sopimusta koskeva asia?

2) Jos edelliseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko kyse yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetusta sopimukseen perustumattomasta vahingonkorvauksesta, vai onko syytä soveltaa yleissopimuksen 2 artiklan mukaista pääsääntöä sen valtion tuomioistuimen toimivaltaisuudesta, jossa vastaajalla on kotipaikka?

3) Jos on katsottava, että kyseessä on sopimukseen perustumaton vahingonkorvaus, voiko — ja millä edellytyksillä — paikkakunta, jossa vastaanottaja on merikuljetuksen ja sitten lopullisen maakuljetuksen jälkeen ainoastaan todennut, että hänelle toimitetut tavarat ovat vahingoittuneet, olla paikkakunta, missä vahinko on ilmennyt, kun yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa 21/76, Bier vastaan Mines des potasses d'Alsace, 30.11.1976 annetussa tuomiossa (Kok. 1976, s. 1735), että tämä käsite voi merkitä yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitettua paikkakuntaa, 'missä vahingon aiheuttanut teko sattui'?

4) Voidaanko sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, nostaa kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa, jossa on vireillä asia sellaista toista saman asian vastaajaa vastaan, jonka kotipaikka ei ole missään sopimusvaltiossa, sillä perusteella, että kysymys on erottamattomasti yhteen kuuluvista asioista, eikä pelkästään toisiinsa liittyvistä asioista?"

Ensimmäinen ja toinen kysymys

14 Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV:n ja Alblasgracht V002 -aluksen päällikön mukaan riita-asiassa on kysymys sopimusta koskevasta asiasta yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä, koska heitä vastaan nostetun kanteen perustana on konossementti eli kuljetussopimusta koskeva asiakirja.

15 On todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. asia 34/82, Peters, tuomio 22.3.1983, Kok. 1983, s. 987, 9 ja 10 kohta; asia 9/87, Arcado, tuomio 8.3.1988, Kok. 1988, s. 1539, 10 ja 11 kohta ja asia C-26/91, Handte, tuomio 17.6.1992, Kok. 1992, s. I-3967, 10 kohta) yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen käsitettä "sopimusta koskeva asia" on tulkittava itsenäisesti siten, että siinä viitataan ensisijaisesti mainitun yleissopimuksen järjestelmään ja tavoitteisiin, jotta yleissopimuksen yhdenmukainen soveltaminen kaikissa sopimusvaltioissa taattaisiin; mainittua käsitettä ei siis voida tulkita siten, että siinä viitataan siihen määritelmään, jolla sovellettavassa kansallisessa laissa luonnehditaan kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevaa oikeussuhdetta.

16 Edelleen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yleissopimuksen järjestelmässä on yleisenä periaatteena, että sen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, ja että yleissopimuksessa määrätään vain poikkeuksena tästä periaatteesta ne tyhjentävästi luetellut tapaukset, joissa tapauksesta riippuen vastaaja voidaan haastaa tai hänet on haastettava toisen sopimusvaltion tuomioistuimeen. Näin ollen tästä yleisestä periaatteesta poikkeavia toimivaltasääntöjä ei voida tulkita niin, että tulkinnassa otettaisiin huomioon muita kuin

yleissopimuksessa tarkoitettuja tilanteita (ks. erityisesti asia C-269/95, Benincasa, tuomio 3.7.1997, Kok. 1997, s. I-3767, 13 kohta).

17 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa asiassa Handte antamansa tuomion 15 kohdassa, tästä seuraa, että yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun käsitteen "sopimusta koskeva asia" ei voida katsoa tarkoittavan sellaista tilannetta, jossa osapuoli ei ole vapaaehtoisesti sitoutunut velvoitteeseen toiseen osapuoleen nähden.

18 Käsiteltävänä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen tekemistä toteamuksista ilmenee, että RCC:n haltijalle antama konossementti koski tavaroiden merikuljetusta lastin purku- ja toimitussatamaan Rotterdamiin asti, että konossementissa mainitaan Brambi tahona, jolle tavaroiden saapumisesta on ilmoitettava, ja että siinä todetaan, että kuljetuksen on tapahduttava Alblasgracht V002 -aluksella.

19 Näin ollen on todettava, että tämä konossementti ei osoita sellaista sopimussuhdetta, joka olisi syntynyt vapaaehtoisesta sitoutumisesta Brambin ja toisaalta Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV:n ja Alblasgracht V002 -aluksen päällikön välillä; kaksi viimeksi mainittua ovat vakuutuksenantajien mukaan tavaroiden merikuljetuksen tosiasialliset suorittajat.

20 Näin ollen vakuutuksenantajien kahta viimeksi mainittua vastaan nostamassa kanteessa ei ole kysymys sopimusta koskevasta asiasta yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä.

21 Seuraavaksi on tutkittava, onko kanteessa kysymys yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetusta sopimukseen perustumattomasta vahingonkorvauksesta.

22 Tältä osin on todettava, että asiassa 189/87, Kalfelis, 27.9.1988 antamansa tuomion (Kok. 1988, s. 5565) 18 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin määritteli yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetun sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian käsitteen itsenäiseksi käsitteeksi, joka kattaa kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät liity 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuun sopimusta koskevaan asiaan.

23 Tilanne on tällainen kansallisen tuomioistuimen käsittelemän kanteen osalta. Kanteella, jolla vakuutuksenantajat, joille heti meri- ja maakuljetuksen jälkeen vahingoittuneiksi todettujen tavaroiden vastaanottajan oikeudet ovat siirtyneet, vaativat vahingonkorvausta merikuljetusta koskevan konossementin perusteella niiltä, joita vakuutuksenantajat pitävät tosiasiallisina merikuljetuksen suorittajina, pyritään viimeksimainittujen vastuun toteuttamiseen, eikä tällainen kanne liity, kuten tämän tuomion 18—20 kohdasta ilmenee, sopimusta koskevaan asiaan yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä.

24 On siis todettava, että tällaisessa kanteessa on kysymys sopimukseen perustumattomasta vahingonkorvauksesta mainitun yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä, eikä siihen näin ollen sovelleta yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa vahvistettua yleistä periaatetta vastaajan kotipaikan tuomioistuinten toimivallasta.

25 Sen paikkakunnan tuomioistuimen, jossa vahinkoa aiheuttanut teko sattui, toimivalta sopimukseen perustumattoman vahingonkorvauksen osalta kuuluu yleissopimuksen 5 ja 6 artiklassa lueteltuihin "erityisen toimivallan" tapauksiin, jotka ovat poikkeuksia 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa ilmaistusta yleisestä periaatteesta.

26 Kahteen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on siis vastattava, että kun ensin meriteitse ja sitten maitse tapahtuneen kuljetuksen yhteydessä vahingoittuneiksi todettujen tavaroiden vastaanottaja tai hänelle korvauksen maksanut vakuutuksenantaja, jolle hänen oikeutensa ovat siirtyneet, vaatii kanneteitse merikuljetusta koskevan konossementin perusteella korvausta vahingostaan siltä, jota hän pitää

tosiasiallisena merikuljetuksen suorittajana, eikä siltä, jonka nimellä varustetulla lomakkeella konossementti on annettu, kyseessä ei ole yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu sopimusta koskeva asia, vaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia tämän yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä.

Kolmas kysymys

27 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on useasti todennut (ks. em. asia Mines de potasse d'Alsace, tuomion 11 kohta; asia C-220/88, Dumez France ja Tracoba, tuomio 11.1.1990, Kok. 1990, s. I-49, 17 kohta; asia C-68/93, Shevill ym., tuomio 7.3.1995, Kok. 1995, s. I-415, 19 kohta ja asia C-364/93, Marinari, tuomio 19.9.1995, Kok. 1995, s. I-2719, 10 kohta), tämä erityinen yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa ilmaistu toimivaltasääntö, jonka soveltaminen riippuu kantajan valinnasta, perustuu riita-asian ja muiden tuomioistuinten kuin vastaajan kotipaikan tuomioistuimen välisen erityisen kiinteän yhteyden olemassaoloon, minkä vuoksi toimivallan tunnustaminen näille tuomioistuimille on perusteltua hyvään lainkäyttöön ja prosessien asianmukaiseen järjestämiseen liittyvillä syillä.

28 Tämän jälkeen on syytä todeta, että edellä mainitussa asiassa Mines de potasse d'Alsace annetun tuomion 24 ja 25 kohdassa ja edellä mainitussa asiassa Shevill ym. annetun tuomion 20 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että silloin kun paikkakunta, missä sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun mahdollisesti aiheuttama teko on tehty, ja paikkakunta, missä vahinko ilmenee, eivät ole samat, yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen sisältämä ilmaus "paikkakun[ta] [— —], missä vahinko sattui" on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan samanaikaisesti paikkakuntaa, missä vahinko on ilmennyt, ja paikkakuntaa, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut siten, että vastaaja voidaan haastaa, kantajan valinnan mukaan, jommankumman paikkakunnan tuomioistuimeen.

29 Yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitun asiassa Marinari annetun tuomion 13 kohdassa täsmentänyt, että kantajalle näin annetun vaihtoehdon soveltamisalaa ei kuitenkaan pidä ulottaa niiden erityisten seikkojen ulkopuolelle, joiden vuoksi

tämä vaihtoehto on perusteltu, jotta yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa ilmaistu yleinen periaate, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen sopimusvaltion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka, ei menettäisi sisältöään ja jotta ei tunnustettaisi muissa kuin nimenomaisesti säännellyissä tilanteissa kantajan kotipaikan tuomioistuinten toimivaltaa, johon yleissopimuksen laatijat ovat suhtautuneet kielteisesti, koska sen 3 artiklan toisessa kappaleessa kielletään tällaisten kansallisten toimivaltasäännösten soveltaminen niihin vastaajiin nähden, joilla on kotipaikka sopimusvaltiossa.

30 Yhteisöjen tuomioistuin päättelee tästä mainitun tuomion 14 kohdassa, että vaikka näin ollen hyväksytään se, että yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen käsitteellä "sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" voidaan tarkoittaa samalla sekä sen paikkakunnan tuomioistuinta, missä vahinko on ilmennyt, että sen paikkakunnan tuomioistuinta, missä vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, tätä käsitettä ei voida kuitenkaan tulkita laajentavasti siten, että se kattaisi kaikki paikkakunnat, joissa voi ilmetä sellaisen seikan aiheuttamia vahingollisia seurauksia, joka on jo aiheuttanut toisella paikkakunnalla tosiasiassa ilmenneen vahingon.

31 Yhteisöjen tuomioistuin on samoista syistä edellä mainitussa tuomiossa Dumez France ja Tracoba todennut, että yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa ilmaistua tuomioistuinten toimivaltasääntöä ei voida tulkita siten, että henkilö, joka vetoaa sellaiseen vahinkoon, jonka hän väittää olevan seurausta toisten kärsimästä vahingosta — niiden, jotka ovat kärsineet välittömästi vahingon aiheuttaneesta teosta — voisi haastaa vahingon aiheuttajan sen paikkakunnan tuomioistuimeen, jossa hän itse on todennut omaisuudelleen aiheutuneen vahingon.

32 Edellä esitetystä seuraa, että tavaroiden vastaanottaja, joka ensin meriteitse ja sitten maitse tapahtuneen lopullisen kuljetuksen jälkeen toteaa hänelle toimitetut tavarat vahingoittuneiksi, voi nostaa kanteen sitä vastaan, jota hän pitää tosiasiallisena merikuljetuksen suorittajana, joko sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinko on ilmennyt, tai sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut.

33 Kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 54—56 kohdassa, voi tilanteessa, jossa on kysymys pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltaisesta kansainvä-

lisestä kuljetuksesta, olla vaikeaa tai jopa mahdotonta määrittää paikka, jossa vahinkoon syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut. Tällaisessa tilanteessa vahingoittuneiden tavaroiden vastaanottajan on nostettava kanne tosiasiallista merikuljetuksen suorittajaa vastaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinko on ilmennyt. Tältä osin on todettava, että pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltaisen kansainvälisen kuljetuksen ollessa kyseessä vahingon ilmenemispaikkakunta ei ole lopullinen toimituspaikka, joka — kuten komissio on perustellusti todennut — voi vaihtua matkan aikana, eikä myöskään vahingon toteamispaikkakunta.

34 Se, että vastaanottaja voisi nostaa kanteen tosiasiallista merikuljetuksen suorittajaa vastaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa lopullinen toimitus tapahtuu, tai sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinko todetaan, merkitsisi useimmiten kantajan kotipaikan tuomioistuinten toimivallan tunnustamista, mihin taas yleissopimuksen laatijat ovat tiettyjä sopimuksessa nimenomaisesti määrättyjä tapauksia lukuun ottamatta suhtautuneet kielteisesti (ks. vastaavasti em. asia Dumez France ja Tracoba, tuomion 16 ja 19 kohta ja asia C-89/91, Shearson Lehman Hutton, tuomio 19.1.1993, Kok. 1993, s. I-139, 17 kohta). Lisäksi yleissopimuksen tulkitseminen tällä tavoin merkitsisi sitä, että toimivaltaisen tuomioistuimen määrittäminen riippuisi epävarmoista ja satunnaisista seikoista, mikä ei olisi sopusoinnussa yleissopimuksen tavoitteen eli varman ja ennakoitavissa olevan toimivallanjaon määrittämisen kanssa. (ks. vastaavasti em. asia Marinari, tuomion 19 kohta ja em. asia Handte, tuomion 19 kohta).

35 Näin ollen pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltaisen kansainvälisen kuljetuksen ollessa kyseessä vahingon ilmenemispaikkakunta voi olla vain paikkakunta, johon tosiasiallisen merikuljetuksen suorittajan tulee toimittaa tavarat.

36 Paikkakunnan määrittäminen tällä tavalla vastaa yleissopimuksessa asetettuja varmuuden ja ennakoitavuuden vaatimuksia ja sillä on erityisen kiinteä yhteys pääasiaan, minkä vuoksi toimivallan tunnustaminen tämän paikkakunnan tuomioistuimelle on perusteltua hyvään lainkäyttöön ja prosessien asianmukaiseen järjestämiseen liittyvillä syillä.

37 Kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että paikkakuntaa, jossa tavaroiden vastaanottaja on merikuljetuksen ja sitten lopullisen maakuljetuksen jälkeen ainoastaan todennut, että hänelle toimitetut tavarat ovat vahingoittuneet, ei voida pitää paikkakuntana "missä vahingon aiheuttanut teko sattui" yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinnut.

Neljäs kysymys

38 Aivan ensiksi on syytä todeta, että yleissopimuksessa ei viitata käsitteeseen asioista, jotka "kuuluvat erottamattomasti yhteen", vaan sen 22 artiklassa mainitaan ainoastaan "toisiinsa liittyvät" kanteet.

39 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt asiassa 150/80, Elefanten Schuh, 24.6.1981 antamassaan tuomiossa (Kok. 1981, s. 1671, 19 kohta), yleissopimuksen 22 artiklan tarkoituksena on säännellä sellaisten toisiinsa liittyvien kanteiden tutkimista, jotka on nostettu eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa. Tämä artikla ei siten koske tuomioistuimien toimivaltaa eikä tämän artiklan perusteella tietyn sopimusvaltion tuomioistuin ole toimivaltainen ratkaisemaan sellaiseen kanteeseen liittyvää kannetta, joka on nostettu tässä tuomioistuimessa yleissopimuksen määräysten mukaisesti.

40 Tässä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on siis todennut, että yleissopimuksen 22 artiklaa sovelletaan ainoastaan silloin, kun toisiinsa liittyviä kanteita nostetaan kahden tai useamman sopimusvaltion tuomioistuimissa.

41 Asiakirjoista ilmenee, että käsiteltävänä olevassa asiassa eri sopimusvaltioiden tuomioistuimissa ei ole nostettu erillisiä kanteita, joten 22 artiklan soveltamisedellytykset eivät missään tapauksessa täyty.

42 Seuraavaksi on todettava, että yleissopimuksen 3 artiklan mukaan sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa ainoastaan II osaston 2—6 jakson määräysten nojalla.

43 Näihin määräyksiin kuuluu yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappale, jossa todetaan, että "jos asiassa on useampia vastaajia, [kanne voidaan nostaa myös] siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka".

44 Kuten jo 6 artiklan 1 kappaleen sanamuodosta ilmenee, sitä sovelletaan vain, jos kysymyksessä oleva asia on saatettu jonkin vastaajan kotipaikan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

45 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa tilanne ei ole tällainen.

46 Tältä osin on todettava, että jos se, että jonkin sopimusvaltion tuomioistuin katsottaisiin toimivaltaiseksi sellaisen vastaajan osalta, jolla ei ole kotipaikkaa sopimusvaltiossa, merkitsisi sitä, että toista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, voitaisiin nostaa kanne samassa tuomioistuimessa muissa kuin yleissopimuksessa määrätyissä tapauksissa, yleissopimuksella tavoiteltua oikeusvarmuutta ei saavutettaisi, koska vastaajilta evättäisiin yleissopimuksen suojaavien sääntöjen turva.

47 Joka tapauksessa on syytä todeta, että yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa mainittua poikkeusta, joka merkitsee poikkeamista vastaajan kotipaikan tuomioistuinten toimivallan periaatteesta, on tulkittava siten, ettei periaatteen olemassaolo joudu kyseenalaiseksi, esimerkiksi siten, että kantaja saattaisi nostaa kanteen useampia vastaajia vastaan vain riistääkseen toimivallan sellaisen valtion tuomioistuimilta, jonka alueella jollakin näistä vastaajista on kotipaikka.

48 Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa tuomiossa Kalfelis katsonut — todettuaan, että yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen ja 22 artiklan tarkoituksena on välttää se, että eri sopimusvaltioissa annettaisiin ristiriitaisia tuomioita — että 6 artiklan 1 kappaletta sovellettaessa saman kantajan eri vastaajia vastaan nostamien kanteiden on liityttävä toisiinsa siten, että niiden ratkaiseminen yhdessä on tarpeen, jotta vältettäisiin ristiriitaiset tuomiot sen johdosta, että kanteet ratkaistaan eri oikeudenkäynneissä.

49 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa tuomiossa todennut myös, että tuomioistuin, joka on yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen nojalla toimivaltainen käsittelemään kanteen siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen, ei ole toimivaltainen käsittelemään samaa kannetta siltä osin kuin se perustuu sopimukseen perustuvaan vahingonkorvausvastuuseen.

50 Edellä esitetystä seuraa, että samassa vahingonkorvauskanteessa esitettyä kahta vaatimusta, jotka on kohdistettu eri vastaajiin ja joista toinen on sopimusperusteinen ja toinen sopimukseen perustumaton, ei voida pitää toisiinsa liittyvinä.

51 Lopuksi on todettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin on tuonut esiin asiassa Kalfelis annetun tuomion 20 kohdassa, että vaikka saman kanteen käsitteleminen eri seikkojen osalta eri tuomioistuimissa voi olla hankalaa, kantajalla on toisaalta aina mahdollisuus saattaa koko kanne vastaajan kotipaikan tuomioistuimen käsiteltäväksi, ja toisaalta yleissopimuksen 22 artiklan mukaan on tietyin edellytyksin mahdollista, että se tuomioistuin, jossa kanne on ensiksi nostettu, voi käsitellä koko kanteen, jos eri tuomioistuimissa nostetut kanteet liittyvät toisiinsa.

52 Neljänteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta on tulkittava siten, että sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, ei voida nostaa kannetta toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa,

jossa on vireillä asia sellaista toista saman asian vastaajaa vastaan, jonka kotipaikka ei ole missään sopimusvaltiossa, sillä perusteella, että kysymys on erottamattomasti yhteen kuuluvista asioista eikä pelkästään toisiinsa liittyvistä asioista.

Oikeudenkäyntikulut

53 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan ja Saksan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on ratkaissut Ranskan Cour de cassationin 28.1.1997 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Kun ensin meriteitse ja sitten maitse tapahtuneen kuljetuksen yhteydessä vahingoittuneiksi todettujen tavaroiden vastaanottaja tai hänelle korvauksen maksanut vakuutuksenantaja, jolle hänen oikeutensa ovat siirtyneet, vaatii kanneteitse merikuljetusta koskevan konossementin perusteella korvausta vahingostaan siltä, jota hän pitää tosiasiallisena merikuljetuksen suorittajana, eikä siltä, jonka nimellä varustetulla lomakkeella konossementti on annettu, kyseessä ei ole tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa

yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9.10.1978 tehdyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä 25.10.1982 tehdyllä yleissopimuksella sekä Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26.5.1989 tehdyllä yleissopimuksella, 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu sopimusta koskeva asia, vaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia tämän yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä.

2) Paikkakuntaa, jossa tavaroiden vastaanottaja on merikuljetuksen ja sitten lopullisen maakuljetuksen jälkeen ainoastaan todennut, että hänelle toimitetut tavarat ovat vahingoittuneet, ei voida pitää paikkakuntana, "missä vahingon aiheuttanut teko sattui", 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kappaleessa tarkoitetussa merkityksessä, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinnut.

3) Kyseisen 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta on tulkittava siten, että sellaista vastaajaa vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, ei voida nostaa kannetta toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa, jossa on vireillä asia sellaista toista saman asian vastaajaa vastaan, jonka kotipaikka ei ole missään sopimusvaltiossa, sillä perusteella, että kysymys on erottamattomasti yhteen kuuluvista eikä pelkästään toisiinsa liittyvistä asioista.

Puissochet Moitinho de Almeida Gulmann

Julistettiin Luxemburgissa 27 päivänä lokakuuta 1998.

R. Grass J.-P. Puissochet

kirjaaja kolmannen jaoston puheenjohtaja